

УДК 341.4

DOI: 10.26565/2075-1834-2020-29-46

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У «ВІЙНІ» ІЗ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОЮ ОРГАНІЗОВАНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ

Філяніна Л. А.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного права
Навчально-наукового інституту права
та міжнародно-правових відносин
Університету митної справи та фінансів,
м. Дніпро, узвіз Крутогірний, 8,
e-mail: Filyanina.La@gmail.com
orcid: <https://orcid.org/0000-0002-8805-5510>

АНОТАЦІЯ: у статті зазначено, що одним із головних завдань міжнародного співтовариства у правоохоронній сфері є забезпечення невідворотності покарання винної особи за всі елементи злочинних діянь незалежно від місця їх вчинення, кожний серйозний злочин повинен бути покараний. Розширення сфери впливу транснаціональної організованої злочинності, котра бере участь у торгівлі людьми, людськими органами, наркотичними засобами, зброєю є однією з найсерйозніших загроз національній безпеці, як окремої держави, так і світової безпеки в цілому.

Можливості, котрі використовують транснаціональні організовані угруповання вражають своїм масштабом, засобами комунікації, транспортних сполучень, глобального охоплення. Їх діяльність може спричинити дестабілізацію чи криміналізацію економічно слабких держав, створити альтернативні центри влади або корумпувати державні інституції, такі як органи місцевого самоврядування, судова влада, поліція та інші.

Констатується, що транснаціональна організована злочинність завдає шкоди національним інтересам окремих держав та впливає на міжнародну безпеку і стабільність в цілому, а розроблення ефективних заходів щодо протидії таким злочинам є завданням світового співтовариства.

З метою боротьби із транснаціональною організованою злочинністю держави-учасниці Організації Об'єднаних Націй розробляють стратегії співробітництва щодо боротьби із такими злочинами, враховуючи особливості: правової системи, національного законодавства і державних органів, оперативних процедур, людські і технічні ресурси, наявні підходи до міжвідомчого і регіонального співробітництва, а також культурні і політичні аспекти.

Наголошується, що держави-учасниці Організації Об'єднаних Націй за участю спеціально створених органів розробляють рекомендації щодо надання практичної допомоги у боротьбі із транснаціональною організованою злочинністю шляхом видання посібників, типових законів, юридичних коментарів та інших матеріалів з метою усунення юрисдикційних прогалів, що дозволяють правопорушникам переховуватися від правосуддя.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: міжнародне співробітництво, транснаціональна організована злочинність, національна безпека, міжнародна безпека.

МЕЖДУНАРОДНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО В «ВОЙНЕ» С ТРАНСНАЦИОНАЛЬНОЙ ОРГАНИЗОВАННОЙ ПРЕСТУПНОСТЬЮ

Філяніна Л. А.,

кандидат юридических наук, доцент,
доцент кафедры международного права
Учебно-научного института права
и международно-правовых отношений
Университета таможенного дела и финансов,
г. Днепр, спуск Крутогорный, 8,
e-mail: Filyanina.La@gmail.com
orcid: <https://orcid.org/0000-0002-8805-5510>

АННОТАЦИЯ: в статье указано, что одной из главных задач международного сообщества в правоохранительной сфере является обеспечение неотвратимости наказания виновного лица за все элементы преступных деяний независимо от места их совершения, каждый серьезное преступление должен быть наказан.

Возможности, которые используют транснациональные организованные группировки поражают своим масштабом, средствами коммуникации, транспортными сообщениями, глобального охвата. Их деятельность может привести к дестабилизации или криминализации экономически слабых государств, создать альтернативные центры власти или коррумпировать государственные институты, такие как органы местного самоуправления, судебная власть, полиция и другие.

В целях борьбы с транснациональной организованной преступностью государства-участники Организации Объединенных Наций разрабатывают стратегии сотрудничества по борьбе с такими преступлениями учитывая особенности: правовой системы, национального законодательства и органов, оперативных процедур, человеческие и

технические ресурсы, имеющиеся подходы к межведомственного и регионального сотрудничества, а также культурные и политические аспекты.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: международное сотрудничество, транснациональная организованная преступность, национальная безопасность, международная безопасность.

INTERNATIONAL COOPERATION IN THE «WAR» WITH TRANSNATIONAL ORGANIZED CRIME

L. Filianina,

PhD, Associate Professor,

Associate Professor

of the Department of International Law

Educational Scientific Institute of Law

and International Legal Relations,

University of Customs and Finance,

Dnipro city, Krutogirnyy Uzviz, 8,

e-mail: Filianina.La@gmail.com

orcid: <https://orcid.org/0000-0002-8805-5510>

ANNOTATION: the article states that one of the main tasks of the international community in the field of law enforcement is to ensure the inevitability of punishment of a guilty person for all elements of criminal offenses, regardless of the place of their commission, every serious crime should be punished. Expanding the scope of transnational organized crime involved in trafficking in human beings, human organs, drugs, weapons is one of the most serious threats to national security, both as a single state and as a whole in the world.

Opportunities that are used by transnational organized groups are striking in their scope, means of communication, transport connections, and global reach. Their activities can lead to destabilization or criminalization of economically weak states, creation of alternative centers of government, or corruption of public institutions such as local governments, the judiciary, police and others.

It is stated that transnational organized crime is detrimental to the national interests of individual countries and affects international security and stability in general, and the development of effective measures to counter such crimes is a task of the international community.

In order to combat transnational organized crime, United Nations States Parties develop co-operation strategies to combat such crimes, taking into account the specificities of: the legal system, national legislation and state bodies, operational procedures, human and technical resources, approaches available to interagency and regional cooperation as well as cultural and political aspects.

It is emphasized that United Nations States Parties, with the participation of specially created bodies, develop recommendations for the practical assistance in combating transnational organized crime by issuing manuals, model laws, legal commentary and other material to eliminate legal loopholes which allow criminals to escape from justice.

KEY WORDS: international cooperation, transnational organized crime, national security, international security.

Постановка проблеми. Сучасна злочинність набула якісно нові форми, значно зросла кількість злочинів, що мають міжнародні зв'язки. Розмивання політичних кордонів і відкриття економічних ринків, створює сприятливі умови для появи нових форм злочинності та представляє загрозу не тільки конкретній державі але й всьому людству. Проблеми, що виникають під час попередження, розслідування і боротьби з такими злочинами є найбільш актуальними в діяльності правоохоронних органів будь-якої держави. При цьому необхідно враховувати загальні процеси уніфікації, транснаціоналізації та інтернаціоналізації злочинності. Транснаціональна організована злочинність вимагає від держав скоординованої транснаціональної реакції. З метою створення ефективної системи боротьби з транснаціональною організованою злочинністю держави спільно з міжнародними організаціями розробляють різні форми і методи взаємодії; постійно вдосконалюють правову базу спільних дій щодо розкриття злочинів, котрі зачіпають інтереси декількох держав.

Огляд праць із зазначеної проблематики. Питанням щодо визначення поняття, сутності та міжнародного співробітництва у боротьбі із транснаціональною організованою злочинністю у різні часи цікавилися науковці міжнародного, кримінального права та кримінології, політології, а саме: Л. Галенська, М. Вербенський, Г. Ігнатенко, В. Лунєєв, В. Меркушин, Н. Скулиш, О. Пятчаніна та інші. Вивчають цю проблему і міжнародні міжурядові організації: ООН, Міжнародна організація кримінальної поліції, Європол, Організація безпеки і співробітництва в Європі, Європейський Союз та інші.

Виклад матеріалу. Транснаціональна організована злочинність створює пряму загрозу не тільки національній але й міжнародній безпеці та стабільності. Підтвердженням цього є дискусії вчених та політичних діячів при спробі вирішити питання щодо протистояння такої загрози.

Так, Генеральний секретар ООН Кофі Аннан (1997-2006), у своєму виступі наголосив на тому, якщо у злочинності є можливість перетинати кордони, то і правоохоронні органи повинні мати таку можливість. Не можна обмежуватися суто національними засобами у боротьбі зі злочинністю яка завдає шкоди верховенству права багатьох держав. Якщо вороги прогресу та прав людини прагнуть використати

можливості глобалізації для своїх цілей, то тоді і ми (держави-учасники ООН) повинні використовувати ті самі фактори, задля захисту прав людини та перемоги над злочинністю, корупцією та торгівлею людьми [1]. Не викликає сумніву, що даний вид злочинності загрожує не тільки національним інтересам конкретної держави але й глобальній безпеці.

В. Меркушин, досліджуючи наприкінці ХХ століття проблему транснаціональної організованої злочинності зауважив, що вона (злочинність) створює загрозу державності, порушує нормальне функціонування соціальних і економічних інституцій та компрометує їх, що призводить до втрати довіри до демократичних процесів [2-3]

Корупція, нехтування принципу верховенства права та слаборозвинута економіка в державі створює сприятливі умови для розгортання злочинної діяльності. Зростаючий зв'язок між організованими злочинними групами та представниками уряду, правоохоронних органів, бізнесу представляє значну загрозу економічному зростанню і демократичним інституціям. Так наприклад, Законодавча асамблея штату Ріо-де-Жанейро 2008 р. визнала існування криміналізації правоохоронних органів і органів державної влади та встановила, що чисельні політики у міському парламенті, для отримання перемоги на виборах, використовували свої тісні зв'язки із місцевою міліцією, що здійснювала територіальний контроль і тримала у страху населення в сотнях фавелів міста [3].

М. Вербенський, визначає транснаціональну організовану злочинність як підвид організованої злочинності, що характеризується структурною системою високоорганізованих і ретельно законспірованих злочинних угруповань, що займаються міжнародною злочинною діяльністю спрямованою на систематичне отримання максимально високих прибутків і надприбутків, нерідко використовуючи у своїх інтересах як державні структури, так й інститути громадянського суспільства [4, с. 83-88].

Зокрема, І. Баранник, розглядаючи транснаціональну організовану злочинність у кримінологічному аспекті зауважив, що це історично зумовлене соціальне явище з кримінально-правовим характером, що проявляється у функціонуванні злочинних організацій і співтовариств, котрі використовують злочинні зв'язки, а також корумпованих посадових осіб у правоохоронних органах та інших органах установах, для здійснення незаконних операцій х переміщення потоків інформації, фінансових коштів, фізичних об'єктів, людей, інших матеріальних та нематеріальних цінностей через державні кордони з метою забезпечення власного функціонування [5].

Автори, акцентують увагу на проникненні транснаціональної організованої злочинності у сферу державних інтересів, що негативно впливає не тільки на національну безпеку але й на стабільність міжнародних відносин. Використання державних структур: судів, правоохоронних органів, органів місцевого самоврядування та інших в злочинних інтересах роблять неможливою ефективну боротьбу із будь-якою злочинністю.

Н. Скулиш, у своїй роботі наголошує, на тому, що держави повинні приділяти більше уваги попередженню поширення транснаціональної організованої злочинності та питанням боротьби з нею виходячи із її особливостей. На думку автора, ефективність такого співробітництва може здійснюватися з урахуванням культурних традицій, не ставлячи під загрозу політичні інтереси держави і базуватися виключно на партнерській основі [6, с. 214].

Д. Тичина визначає, що ефективність протидії транснаціональній злочинності полягає у реформуванні правоохоронної системи та приведення її у відповідність зі світовими правовими стандартами; створенні інформаційного міжвідомчого банку даних, що містив би інформацію про транснаціональну діяльність; розширенні участі вітчизняних правоохоронців у міжнародних і всесвітніх операціях та інше [7].

Можна погодитися з тим, що транснаціональна організована злочинність завдає шкоди національним інтересам окремих держав та впливає на міжнародну безпеку і стабільність в цілому, а розроблення ефективних заходів щодо протидії таким злочинам є завданням світового співтовариства.

Але, як що подивитися на організовану злочинність не просто як на протиправну суспільно небезпечну діяльність, з котрою необхідно вести боротьбу на будь-якому етапі її розвитку, а сприймати злочинність як конкурентку державі, інтересам суспільства. У сильних економічно стабільних державах, котрі ефективно вирішують потреби свого народу, недержавні утворення в тому числі й злочинність, в будь-яких її проявах, має мало шансів на перемогу. Натомість наприклад, в державах із сильною маргіналізацією суспільства рівень злочинності набагато вищий, а посилення правоохоронних заходів з метою придушення організованої злочинності рідко є дієвими. Так, наприклад, піддається критиці політика mano dura («залізний кулак») за свою надмірну жорстокість, тривалий та високий рівень насильства та проблем прав людини, що проводиться урядом Сальвадору. Ванда Фельбаб-Браун, експерт з міжнародних і внутрішніх конфліктів та нетрадиційних загроз безпеці включаючи організовану злочинність, науковий співробітник Центру безпеки і розвідки ХХІ століття в програмі зовнішньої політики Інституту Брукінгса вважає, що збільшення кількості правоохоронців на конкретній території, особливо коли вони корумповані та недостатньо підготовлені або застосування вкрай репресивних заходів рідко мають ефективність, і найчастіше діють симптоматично придушуючи осередки суспільної

кризи, а не її основні причини [8, 20]. Отже, на нашу думку доцільно спрямовувати зусилля саме на механізм протидії транснаціональній організованій злочинності, котрий не завдає шкоди безпосередньо суспільству, а створює обмеження можливостям злочинних угруповань розвивати свою полікримінальну діяльність.

Однією з перших спроб міжнародного визнання існування проблеми транснаціональної організованої злочинності та її негативного впливу на суспільство, уряди, економіку держав було прийняття Генеральною Асамблеєю ООН у листопаді 2000 р. Конвенції Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності. У 2003 р. після її ратифікації першими 40-ка державами даний документ набув чинності.

Необхідно відмітити, що дана Конвенція прямо визначає поняття організованої злочинності і вимагає від кожної держави-учасниці ввести кримінальну відповідальність за конкретні види діянь навіть при відсутності транснаціонального елементу або елементу причетності до організованої групи.

Отже, можемо визначити декілька причин, що сприяють глобалізації транснаціональної злочинності. Насамперед транснаціональна злочинність (злочинність, що «рухається» з однієї держави в іншу) пов'язана із перетинанням кордонів. Разом з тим, правоохоронні органи держав, що розвивалися століттями, були створені для підтримки порядку в першу чергу в межах національних кордонів і не були розраховані на плідну співпрацю з аналогічними закордонними підрозділами. Крім того, існує безліч способів впливу транснаціональної злочинності на державу. Так у багатьох державах політичні інституції мають з нею міцні зв'язки, а громадяни можуть входити до міжнародних злочинних груп для забезпечення засобів існування. Нарешті, міжнародному співтовариству потрібні реальні дані, щоб оцінити виклики та ефективність боротьби, але враховуючи її велику латентність дані про транснаціональну організовану злочинність, важко зібрати і політизувати.

Занадто часто відсутня політична воля щодо протидії транснаціональній злочинності на національному рівні, а саме з таким її видам як: корупція, незаконне збагачення, контрабанда, торгівля людьми, відмивання коштів здобутих злочинним шляхом, та інше. Коли політичні лідери отримують вигоду від злочинних схем тоді реалізація міжнародних договорів стає неможливою. Так наприклад, у Бразилії 2014 р. розпочалась операція під кодовою назвою «Автомийка», щодо розслідування звинувачень керівників державної нафтової компанії «Petrobras» у корупційних злочинах. Серед звинувачених у скандалі були десятки політиків, а також Луїз Інасіо Лула да Сілва – колишній президент держави. Колишнього президента Бразилії визнали винним і засудили до 7 років тюремного ув'язнення[9]. Паоло Борселліні, італійський магістрат, який відомим завдяки активній боротьбі із організованою злочинністю визначав, що політика і мафія – це дві влади на одній території, або вони воюють, або домовляються [10].

Також, необхідно звернути увагу на те, що існують певні нормативні прогалини як в національних так і міжнародних нормах. Так, будь-яке національне законодавство, що стосується подолання транснаціональної організованої злочинності повинно бути розроблено з урахуванням конституційних принципів держави, основних концепцій її правової системи, а також узгоджено з іншим національним законодавством і ратифікованими міжнародно-правовими актами. Типові міжнародні угоди з даного питання не мають прямої імплементації в національне законодавство. Багато держав до цього часу зволікають із підписанням важливих договорів спрямованих на боротьбу із транснаціональною злочинністю. Водночас, багатосторонні договори в цій сфері, носять як правило галузевий характер або сфокусовані на окремих злочинах (торгівля людьми, зброєю, наркотиками, боротьба із корупцією та інше). Проте здатність таких міжнародно-правових актів щодо інформування і впливу на оперативні методи реагування боротьби із новими видами злочинів занадто обмежена. Натомість національне законодавство держав щодо протидії транснаціональній злочинності розвивається не рівномірно.

І нарешті, до цього часу бракує даних практичного визначення міжнародних кваліфікаційних ознак даного злочину, а також міжнародних злочинів і злочинів міжнародного характеру, міжнародних процесуальних норм регулюючих надання правової допомоги у кримінальному провадженні та інше. Розробка спільної стратегії щодо кваліфікації міжнародних злочинних проявів зможе полегшити співпрацю між державами у протидії міжнародній злочинності включаючи екстрадицію і надання правової допомоги у кримінальних провадженнях.

Питання міжнародного співробітництва органів досудового розслідування з аналогічними органами зарубіжних держав в останній час набули не аби якої актуальності, оскільки повноцінна реалізація кримінального провадження, в даному випадку, найчастіше залежить від їхньої співпраці.

Так, можна виділити два напрямки міжнародного співробітництва правоохоронних органів у боротьбі із транснаціональною організованою злочинністю. По-перше, міжнародне співробітництво з наданням оперативної поліцейської допомоги до отримання офіційного запиту, без посилання на договори про правову допомогу. Такі безпосередні, прямі контакти між слідчими не заохочуються або навіть не допускаються, але вони дозволяють прямо спілкуватися з колегами, які займаються конкретним кримінальним провадженням. Дані контакти надають можливість отримувати оперативно інформацію на

запити у режимі реального часу, а також дозволяють слідчому встановити наявність тих чи інших фактів перш ніж шукати офіційного доступу до доказів через «листи клопотання». Необхідно зазначити, що під час прямого спілкування без посилання на міжнародні договори порушується процедура надання допомоги. Водночас, таке відхилення допускається у виключних випадках, коли існують серйозні ризики: загрози життю і здоров'ю потерпілої особи чи її родини; безповоротної втрати дуже важливої інформації, а також реальні підстави, що підозрюваний буде переховуватися від правосуддя або його наступна ідентифікація буде неможлива. У кожному такому випадку надається інформація співробітнику НЦБ Інтерполу із зазначенням конкретних підстав для проведення слідчих дій без посилання на міжнародні договори та належним чином оформлюються всі необхідні «листи клопотання» у звичайний спосіб.

По-друге, міжнародне співробітництво, засноване на формальних «листах клопотаннях» поданих після того як було відкрито кримінальне провадження або розпочате офіційне розслідування. В даному випадку вирішуються питання надання ордеру на арешт, забезпечення підозрюваного/обвинуваченого правом на захист, клопотання про допит учасників кримінального провадження.

Необхідно зазначити, що підвищення рівня оперативного обміну інформацією між правоохоронними органами держав і створення на законодавчому рівні держав її використання у якості доказової бази у кримінальних провадженнях сприятимуть ефективній боротьбі, розкриттю і притягнення до відповідальності причетних до вчинення даної категорії злочинів.

Висновки. Отже, розглядаючи питання міжнародного співробітництва держав у «війні» із організованою транснаціональною злочинністю ми прийшли до таких висновків:

1. транснаціональна організована злочинність має три основні риси: складна ієрархічна структура до якої можуть входити безліч малих злочинних угруповань використання у своїй «професійній» діяльності сили залякування; нерідко тісний зв'язок або контроль з боку представників урядових, правоохоронних, судових та інших органів державної влади або великого бізнесу;

2. високопрофесійні, добре обґрунтовані та підготовлені, міжнародно-узгоджені дії повинні стати пріоритетом у боротьбі із транснаціональною злочинністю. Загальна тенденція до подальшого розширення міжнародного співробітництва в сфері правоохоронної діяльності надасть змогу більш ефективного розвитку міжнародного співробітництва в сфері боротьби зі транснаціональною злочинністю;

3. міжнародне співробітництво у боротьбі зі транснаціональною організованою злочинністю повинно розглядатися і використовуватися як інструмент зміцнення суверенітету та безпеки держави. Положення міжнародно-правових актів про правову допомогу, включаючи видачу злочинців, передачу засуджених осіб та конфіскацію доходів здобутих злочинним шляхом роблять її практичним інструментом у даній галузі.

ЛІТЕРАТУРА

1. United nations convention against transnational organized crime and the protocols thereto, 2004 URL: https://www.unodc.org/documents/middleeastandnorthafrica/organised-crime/UNITED_NATIONS_CONVENTION_AGAINST_TRANSNATIONAL_ORGANIZED_CRIME_AND_THE_PROTOCOLS_THERETO.pdf (дата звернення 11.04.2020)
2. Меркушин В.В. Борьба с транснациональной организованной преступностью. Минск. Амалфея, 2003. 207 с.
3. RELATÓRIO FINAL DA COMISSÃO PARLAMENTAR DE INQUÉRITO DESTINADA A INVESTIGAR A AÇÃO DE MILÍCIAS NO ÂMBITO DO ESTADO DO RIO DE JANEIRO. URL: http://www.nepp-dh.ufrj.br/relatorio_milicia.pdf (дата звернення 16.04.2020)
4. Вербенський М.Г. Протидія транснаціональній організованій злочинності спеціалізованими підрозділами органів внутрішніх справ України: сучасні тенденції. Право і суспільство. 2006. №2. с.83-88
5. Баранник И. Н. Транснациональная организованная преступность и сотрудничество правоохранительных органов российского Дальнего Востока и стран АТР в борьбе с ней: криминологические аспекты. Владивосток, 2006. 28 с. URL: <file:///D:/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D1%80%D1%83%D0%B7%D0%BA%D0%B8/autoref-transnatsionalnaya-organizovannaya-prestupnost-i-sotrudnichestvo-pravoohranitelnykh-organov.pdf> (дата звернення 19.04.2020)
6. Н.С. Скулиш. Принципи міжнародного співробітництва у сфері протидії транснаціональній організованій злочинності. Ерліхівський збірник. Юридичний факультет Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Випуск 4-5. Чернівці: Рута, 2005. 232 с.
7. Тичина Д.М. основні напрями запобігання транснаціональній організованій злочинності в Україні URL: [file:///D:/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D1%80%D1%83%D0%B7%D0%BA%D0%B8/boz_2012_1_9%20\(1\).pdf](file:///D:/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D1%80%D1%83%D0%B7%D0%BA%D0%B8/boz_2012_1_9%20(1).pdf) (дата звернення 10.04.2020)
8. Vanda Felbab-Brown Human Security and Crime in Latin America: The Political Capital and Political Impact of Criminal Groups and Belligerents Involved in Illicit Economies. The Brookings Institution. September 2011 URL: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/09_latam_crime_felbab_brown.pdf. (дата звернення 11.04.2020)
9. Brazil corruption scandals: All you need to know. URL: <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-35810578> (дата звернення 15.04.2020)
10. A. Alesina, S. Piccolo, and P. Pinotti. Organized crime, violence, and politics 2016. URL: <https://academic.oup.com/restud/article/86/2/457/5060718> (дата звернення 16.04.2020)

REFERENCES

1. United nations convention against transnational organized crime and the protocols thereto, 2004 URL: https://www.unodc.org/documents/middleeastandnorthafrica/organised-crime/UNITED_NATIONS_CONVENTION_AGAINST_TRANSNATIONAL_ORGANIZED_CRIME_AND_THE_PROTOCOLS_THERETO.pdf

crime/UNITED_NATIONS_CONVENTION_AGAINST_TRANSNATIONAL_ORGANIZED_CRIME_AND_THE_PROTOCOLS_THERETO.pdf (дата звернення 11.04.2020)

2. Merkushyn V.V. Borba s transnatsyonalnoi orhanyzovannoi prestupnosti. Mynsk. Amalfeia, 2003. 207 s.
3. RELATORIO FINAL DA COMISSÃO PARLAMENTAR DE INQUÉRITO DESTINADA A INVESTIGAR A AÇÃO DE MILÍCIAS NO ÂMBITO DO ESTADO DO RIO DE JANEIRO. URL: http://www.nepp-dh.ufrj.br/relatorio_milicia.pdf (дата звернення 16.04.2020)
4. Verbenskyi M.H. Protydiia transnatsionalnii orhanizovani zlochynnosti spetsializovanymy pidrozdilamy orhaniv vnutrishnikh sprav Ukrainy: suchasni tendentsii. Pravo i suspilstvo. 2006. №2 . s.83-88
5. Barannik I. N. Transnatsionalnaya organizovannaya prestupnost i sotrudnichestvo pravoohranitelnykh organov rossiyskogo Dalnego Vostoka i stran ATR v borbe s ney: kriminologicheskie aspekty. Vladivostok, 2006. 28 s. URL: <file:///D:/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D1%80%D1%83%D0%B7%D0%BA%D0%B8/autoref-transnatsionalnaya-organizovannaya-prestupnost-i-sotrudnichestvo-pravoohranitelnykh-organov.pdf> (дата звернення 19.04.2020)
6. Skulysh N. Pryntsypy mizhnarodnoho spivrobitnytstva u sferi protydii transnatsionalnii orhanizovani zlochynnosti. Erlikhivskiy zbirnyk. Yurydychniy fakultet Chernivetskoho natsionalnoho universytetu imeni Yurii Fedkovycha. Vypusk 4-5. Chernivtsi: Ruta, 2005. 232 s.
7. Tychyna D.M. osnovni napriamy zapobihannia transnatsionalnii orhanizovani zlochynnosti v Ukraini URL: [file:///D:/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D1%80%D1%83%D0%B7%D0%BA%D0%B8/boz_2012_1_9%20\(1\).pdf](file:///D:/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D1%80%D1%83%D0%B7%D0%BA%D0%B8/boz_2012_1_9%20(1).pdf) (дата звернення 10.04.2020)
8. Vanda Felbab-Brown Human Security and Crime in Latin America: The Political Capital and Political Impact of Criminal Groups and Belligerents Involved in Illicit Economies. The Brookings Institution. September 2011 URL: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/09_latam_crime_felbab_brown.pdf. (дата звернення 11.04.2020)
9. Brazil corruption scandals: All you need to know. URL: <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-35810578> (дата звернення 15.04.2020)
10. A. Alesina, S. Piccolo, and P. Pinotti. Organized crime, violence, and politics 2016. URL: <https://academic.oup.com/restud/article/86/2/457/5060718> (дата звернення 16.04.2020)